

**Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo**

Poljanska cesta 28
1000 Ljubljana
T 01 30 05 100
F 01 30 05 199
www.zrss.si

REPUBLIKA SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

Tema:

Vzgoja za večjezičnost – osnovna načela (1999/2001)

Veronika Wenzel

Avtor: (Prevod dr. Saša Jazbec)

Avgust, 2009

O avtorici

Veronika Wenzel z univerze v Münstru se ukvarja z nizozemščino in didaktiko učenja in poučevanja tujih jezikov. Njena področja raziskovanja so: zgodnje učenje, usvajanje drugega/tujega jezika, izobraževanje učiteljev, visokošolska didaktika. Je avtorica številnih publikacij in sodelavka v večih projektih.

Povzetek

V prispevku so naštet in opredeljena osnovna načela vzgoje za večjezičnost. Kljub temu, da so nastala v kontekstu – izhodiščni jezik nizozemščina in učenje tujih jezikov, so aktualna in prenosljiva tudi v druge izobraževalne kontekste.

Vzgoja za večjezičnost – osnovna načela (1999/2001)

1. Naravna in funkcionalna raba jezika

Priporočamo le funkcionalno uporabo tujega jezika, to pomeni vedno z nekim sporazumevalnim namenom, tako kot to velja za materni jezik. Otroci lahko sprejmejo jezik kot naravno sredstvo sporazumevanja le takrat, ko ga vseskozi kot takšnega tudi doživljajo. To pomeni, da je učenje in utrjevanje jezikovnih struktur, izgovorjave ali celo slovnice manj smiselno kot dosledna in konstantna raba tujega jezika. Če sta materni jezik in tuji jezik (avtorica navaja primer niderlandščine in nemščine) podobna, potem si lahko otroci pogosto pri razumevanju pomagajo s pomočjo strategij generalizacije. Receptivne zmožnosti otrok bodo vedno večje od produktivnih. Za tak funkcionalni pristop je značilno tudi to, da ne vztrajamo pri tem, da nagovorjeni otrok (od)govori v tujem jeziku, in sicer takoj, ko se pokaže, da je sporočilo razumel.

2. Načelo »ena oseba – en jezik«

Pri naravnem usvajanju jezika se je uveljavilo načelo »ena oseba – en jezik«. To pomeni, da otroci pripišejo eni osebi nek določen jezik. Oseba, ki jo otroci istovetijo z določenim jezikom, mora ta jezik v največji možni meri vseskozi uporabljati, saj le tako vzpodbuja funkcionalno rabo tujega jezika.

3. Celostno in dejavnostno naravnano učenje

Izkušnje iz prakse so pokazale, da lahko celostno dojetje zelo pospeši razumevanje vsebin v tujem jeziku. Jezikovna dejanja lahko pospremimo z mimiko, gestiko, z glasbenimi in dramskimi elementi, saj tako omogočimo dejavnostno naravnano in veččutno dojetje funkcije jezikovnih elementov. Če otroci pomen razumejo globalno, potem odpadejo odvečni prevodi v materni jezik, ki sicer itak vodijo le k nezadostnim enoznačnim zvajanjem izoliranih posameznih besed na en sam pomen.

4. Narativna raba jezika

Ena izmed možnosti realizacije načela funkcionalne rabe jezika (glej 1) je narativna raba jezika. Pripovedovanje napetih ali zabavnih zgodb, ki se navezujejo na izkustveni svet otrok, se je izkazalo za zelo učinkovito, saj se otroci ne 'potopijo' le v zgodbo, temveč tudi v jezik in ponotranjijo ključne pojme in dialoge. Zelo pomembno je, da pripovedujemo naravno in da pripoved podkrepimo z dejanji, gestiko in realnimi predmeti itd. (glej 3). Pokazalo se je, da če se učitelj ali učiteljica vedno znova vrača k istim temam in jih predstavi v drugačnih oblikah (pripoved, spevoigra, pantomima, lutkovna igra), to krepi otrokovo razumevanje in stopnjuje njegovo pripravljenost za sodelovanje.

5. Osredotočanje na vsakdan in rutino

Ponavljajoča se vsakdanja dejanja lahko učitelj ali učiteljica izpelje vedno z enakimi jezikovnimi vzorci (ali z manjšimi variacijami le-teh), npr. avtorica navaja nekaj primerov za vrtec: pozdrav, vsakdanja navodila npr. za umivanje rok, oblačenje, pospravljanje, pesem ob slovesu. V šoli je takšna rutina: pozdrav, preverjanje prisotnosti, pogovor o vremenu, počutju, pesem itd. Z dnevnim ponavljanjem in vpletanjem jezikovnih vzorcev v znane situacije si jih otroci boljše zapomnijo.

6. Možnosti identifikacije

Poimenovanje posameznih predmetov iz osebnega okolja v tujem jeziku daje otrokom možnosti identifikacije. Skupina, v katero sodi nek otrok, najljubša žival ali maskota skupine, posamezne igračke, pohištvo, oblačila, prostori ali drugi deli osebnega okolja so otrokom blizu in ko jih poimenujemo v tujem jeziku, jim jezik približamo, naredimo manj 'tujega'.

7. Jezikovno ozaveščanje

Strokovnjaki so dokazali, da so tisti otroci, ki so v zgodnjih letih konfrontirani z maternim in še nekim drugim jezikom, jezikovno bolj ozaveščeni in da so razvili tudi boljše analitične zmožnosti v maternem jeziku kot tisti, ki so odraščali enojezično. Jezikovna ozaveščenost olajša tudi razumevanje jezikovnih sistemov in učenje jezikov na sploh. Jezikovna zavest nastaja tako, da učeči se nenehno in avtomatično primerja drugi jezik z maternim, tudi takrat, ko tega eksplicitno ne tematiziramo. Še zlasti, če sta jezika podobna (npr. niderlandščina in nemščina), je možnost primerjave jezikovnega para optimalna (glej 1). Da bi ohranjali funkcionalno rabo jezika (glej 1), je priporočljivo, da le minimalno primerjamo oba jezika, razen če pobuda o primerjavi ne pride od otrok. Vsekakor pa se priporoča korektna raba obeh jezikov, da ne bi zbledeli kontrasti med njima. Občasno se lahko tudi (tako z otroki kot z odraslimi) zavestno pogovorimo o učnem procesu.

8. Jezikovna produkcija

Jezikovno produkcijo otrok vzpodbujamo, a v intenzivnosti nikakor ne pretiravamo. Ponavljanje za govorcem vodi k ne-funkcionalni rabi jezika in otroci ne dojamejo smisla takega učenja. Večina otrok se odloči za tvorjenje izjav v njim dominantnem jeziku, in sicer to počne tako dolgo, dokler je komunikacija učinkovita (glej 2). Če se otroci poskušajo izražati v tujem jeziku, potem so običajen del tega procesa tudi 'napake', in sicer v obliki hibridnih besed (mešanic). Vplivi tujega jezika se kažejo tudi v maternem jeziku, a s časom ti vplivi izginejo in dolgoročno ne ovirajo otrokovega jezikovnega razvoja.

Priporočena literatura:

Henning Wode: Mehrsprachigkeit durch bilinguale Kindergärten: warum soll man sie einrichten? Wie sind sie zu organisieren? Was leisten sie? Kiel, 2000.